

שמואל רייזר

כנסת מנחם

21

ספר שמות

1 (ט) ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם. עליהם. וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו. לשון רש"י. ולפי דעתו שהדבר בהפך. כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחוים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת. כי יודע בפתרונם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מן החלום הראשון. והנה אנחנו מאלמים אלומים. כי אנחנו ירמוז לכל אחיו אחד עשר. ופעם שנית ישתחוו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני. וכיון שלא ראה בנימן עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימן אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחלה. ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם ולאמר מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות כאשר עשה עמהם בפעם השניה. כי היה אביו בא מיד בלא ספק. ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני. ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמועו ועליו. ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו. אבל את הכל עשה יפה בעתו⁹¹. לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת. גם הענין השני שעשה

(2) יוסף

בנסיון לדעת אם בכ"ב שנה שלא ראה אותם שנו את תכונותיהם ואם נחתרו ממה שעשו לנגדו ובאיזו תכונה קיימת היו ולכן הבחינו באמור אליהם מרגלים אתם עד אשר ראה שעשו תשובה שלימה כמו שאמרו אבל אשמים אנחנו וגומר. ד"ר

להם בגביע לא שתהיה כוונתו לצערם. אבל חשד⁹² אולי יש להם שנאה בבנימן שיקנאו אותו באהבת אביהם כקנאתם בו. או שמא הרגיש בנימין שהיה ידם ביוסף ונולדה ביניהם קטטה ושנאה. ועל כן לא רצה שילך עמהם בנימן אולי ישלחו בו ידם עד בדקו אותם באהבתו. ולזה נתכוונו בו רבותינו בבראשית רבה⁹³. אמר רבי חייא בר' אבא כל הדברים שאתה קורא שדבר יהודה בפני אחיו עד שאתה מגיע ולא יכול יוסף להתאפק⁹⁴. היה בו פיוס ליוסף. פיוס לאחיו. פיוס לבנימן. פיוס ליוסף. ראה היאך נותן נפשו על בניה של רחל וכו'. וכן אני אומר שכל הענינים האלה היו ביוסף מהכמתו בפתרון החלומות. כי יש לתמוה אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד⁹⁵ בבית שר גדול במצרים. איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים. ואלו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו. ויקר פדיון נפשו⁹⁶ ויפדנו ברוב ממון. אבל היה רואה כי⁹⁷ השתחויית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו. אי אפשר להיות בארצם והיה מקוה להיותו שם במצרים בראותו הצלחתו הגדולה שם. וכל שכן אחרי ששמע חלום פרעה שנתברר לו כי יבאו כלם שמה ויתקיימו כל חלומותיו⁹⁸.

V. 9. We must try, from what we are told, to explain Joseph's behaviour. We should have thought that if only for his father's sake, he would have made himself known to them immediately, especially as he had already recognised the Hand of God in all that had happened, and had learnt to appreciate all his misfortunes, including his brothers' crime against him, as the working of God for his greatest happiness and good fortune. A clever man like Joseph would also not think that he had to fulfil all the details of his dreams. If a dream has any meaning, one can leave its realisation to the One Who sends it. It could only be that considerations of urgent necessity caused him to adopt a behaviour which otherwise must appear as senseless and purposeless spitefulness. This, apart from Joseph's character, his undeniable cleverness can not allow us to suppose to have been the motive. If we put ourselves completely in his position we could arrive at the following explanation. Had Joseph wished his attitude towards his father and his brothers to remain really as the Governor, and nothing but the Governor, did he not care whether or not he would re-enter the family circle as son and brother, he would not have required all these contrivances. But he, who, even as an Egyptian prince had brought up his children for the House of Jacob, and who also desired his bones ultimately to rest in the land of his fathers, felt it absolutely necessary for him to be convinced of two things: (a) that he himself can have a different opinion of his brothers, and above all (b) that his brothers have a different opinion of, and felt quite differently towards him. Their inner

(3)

יוסף

feelings towards one another must have become quite different to what they formerly were, otherwise an intimate relationship would never be able to be re-established, and even if outwardly the family were to be re-united, the family would be lost for him, and he for the family. That Joseph's opinion of his brothers was not without bitterness, that their ruthlessness still lingered in his mind, how they had been deaf to his entreaties in the pit, how they had ignored the pain they would give their father, is no more than natural. That could only be purged from his mind by proof of their complete change of mentality. It was therefore a necessity for him to test them, to see whether they would still be capable — and this time with perhaps real cause — of doing what he had

(1)

along imprisonment and families starving at home would certainly
 e serious reasons than the imaginary danger of the threat of Joseph's
 ed ambition for rulership. This test was necessary for Joseph's
 s, so that, if they withstood it, the last drops of bitterness would
 dicated from his heart. But the second and perhaps the more
 ant was: — Joseph remembered his dreams, remembered how his
 s awoke in his brethren the idea of his seeking to become king,
 of the danger this threat was to them and their mission, and how
 suspicion grew to such conviction that they could feel themselves
 ed, in supposed self-defence, in committing the greatest crime. If
 was the case when he ran about amongst them in his fur-trimmed
 how much more must he now be looked on by them with fear and
 ty when he really was a "king", and moreover had reason to hate
 a, and, in the way of ignoble natures, to take his revenge on them.
 as therefore more than necessary that they shall learn to know him in
 true character, and for that it was above all, necessary for them to be
 wn what his actual position in Egypt really was. Until then they had
 y known him as the משביר the officer in charge of the retail selling,
 haps the clerk of a subordinate official, he must show them that he
 s the שליט, the Ruler; they must be made to realise that he could do
 h them whatever he wished, and if then, instead of all that they feared,
 turned out to be their greatest benefactor, and only used his power, to
 sure their happiness, he could hope that thereby they would be cured
 m all their erroneous ideas about him. In a word, that, the moment
 e revealed himself to them as Joseph, the scales would fall from their
 es, and on both sides it would be possible to cross out the whole of
 e past. Only so could he hope to be really restored to his father and
 is sons as son and brother. Unless we are mistaken it must have been
 onsiderations such as these which kept Joseph back from sending informa-
 on to his father during the years of his good fortune. What good would
 t have done his father to regain one son and lose ten others, to have
 ad to think of his family circle being split into two camps in opposition
 and in a state of enmity towards each other? But to attain his great
 urpose all these contrivances were unavoidable, and — in our opinion —
 fully worthy of the wisdom of a Joseph.

ומרור שיש כלילה זו זכו להגאל ושלא הספיק
 בצקם להחמיץ. וכן זכינו לבטל ע"ז של
 המצריים בפומבי לעין כל ולא יחרץ כלב לשונו
 וכן הוא בכל המצות, ובוה נסתרו כל חקירותיו
 של הרשע דאין לו מקום לערער לומר דבהבטל
 הטעם בטל המצוה חלילה. ונמצא דהמצוה
 בעצמה בעצם יסודה היא חוקה לא נודע לנו
 עיקר טעמה והיא קיימת לעולמים בלא הפסק:
 ויבואר בזה המשך של הפסוק והגדת לבנך
 ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה'
 לי בצאתי ממצרים גוי' ושמת את החוקה הזאת
 למועדה מימים ימימה. דאע"ג דהם מצות
 שכליות אחר שחידש לו דהטעם בא מן המצוה
 א"כ המצוה בעצמה היא חוקה וקיים לעולם
 מימים ימימה בלא הפסק גם כשיתחדש איו
 זמן שלא היה שייך הטעמים הנודעים. והיא
 חשובה מספקת להרשע וחביריו:

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם. אמר
 במדרש (פס, יא) הה"ד (איוב כה, ג) קץ שם
 לחושך. קץ שם ליוסף כמה יהיה בבית
 האסורים כיון שהגיע הקץ ופרעה חולם. ביאור
 דברי המדרש דבכל דבר שבעולם יש סיבה
 ומסובב וכמו אחד קנה סחורה אחת והרויח סך
 גדול בזה ולפי שכל האנושי קניית הסחורה היה
 הסיבה שנסתבב מזה שהרויח סך ממון, אבל
 באמת הוא טעות ולא הסיבה גרמה לו הרויח
 רק מן השמים נגזר עליו שירוויח וע"כ נסתבב
 שיקנה סחורה זו, ונמצא הרויח הוא הסיבה
 וקניית הסחורה הוא המסובב כדי שעל ידה
 יהיה התכלית הנרצה. וכן כאן אשר לפי השכל
 היה דהחלום של פרעה הוא הסיבה שיצאה
 ממנו זה המסובב שיצא יוסף מתפיסה, ובאמת
 אינו כן והדבר הוא להיפוך דעיקר הדבר היה
 שהגיע הזמן ליוסף שיצא מבית האסורים ומוזה
 נסתבב שחלם פרעה חולם, יציאתו של יוסף
 הוא הסיבה וחלום פרעה היה המסובב, וזהו
 שאמר ויהי מקץ שנתים ימים [שנשלם זמן של
 יוסף] ופרעה חולם, דזה סיבה שחלם פרעה.
 וזהו שמביא המדרש הפסוק קץ שם לחושך
 וכיון שהגיע הקץ מיד ופרעה חולם:

(6) ב"ר ר' הו"י (א)

אבל עיקר יסודה של המצוה למה כך היא
 המצוה איננו בשביל זה מה שהיה במצרים
 דהרי התורה קדמה לעולם וגם קודם העולם
 היתה התורה והיה כתיב בה מצות מצה, וגם
 אברהם אבינו וכל האבות קיימו התורה כולה
 עד שלא ניתנה וא"כ הוא כליל ט"ו בניסן אכל
 אברהם מצה ומרור אע"ג דאז היה קודם גלות
 מצרים. ועל כרחך מצות אלו לא נצמחו
 מגאולת מצרים רק הוא להיפוך דמזכות מצות
 פסח ומצה ומרור שיש כלילה הזאת נצמחה
 גאולתן ממצרים כלילה זו, וזהו דמשיב להרשע
 על חקירותיו והגדת לבנך ביום ההוא לאמר
 בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לא אמר
 לו בעבור שיצאתי ממצרים אני עושה המצוה
 רק להיפוך בעבור מצות אלו נתחדש לנו יצ"מ,
 וזהו בכלל בכל טעמי המצות ולא בשביל
 הטעם נעשה המצוה רק להיפוך דבעבור המצוה
 בא הטעם. וכמו דראינו דבזכות פסח ומצה

מב.לו. ויאמר אליהם יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כולנה.

לכאורה קשה דשפת יתר הוא, דמי לא ידע אשר הצער של העדר הבנים הוא על האב. ונראה לבאר הענין כך. דכאשר רצתה רבקה אמנו ע"ה לשלוח את יעקב לקבל הברכות מיצחק אביו, חשש יעקב פן יקלל אותו אביו, ואמרה לו רבקה "עלי קללתך בני" (ועיל כו, יג). והנה אם נפרשהו כפשוטו, אשר כוונתה היתה להבטיחו שלא יקלל אותו, אם-כן קשה דהוי לה למימר 'לא יקללך'. אמנם הכונה היא, כי רבקה הודיעה ליעקב בזה, שלא יבואו עליו צרות נוספות, כי אם שלש אלו הרמוזות במלת "עלי". היינו, עלי בראשית-בנות, צרת עשו, צרת לבן וצרת יוסף.

|| מעתה מובן מה שאמר יעקב "עלי היו כולנה", כלומר, התאוונן יעקב אבינו ע"ה, איך תקחו את בנימין הלא עלי היו כולנה. רצה לומר, הלא אמי הודיעה לי ברוח הקודש שלא יבואו עלי צרות מלבד אלו הרמוזים בתיבת עלי, היינו, עשו,

לבן, יוסף, וכיון שיוסף איננו הרי כבר סבלתי כל הצרות שהיו למיועדים לי.

רק אחר-כך כאשר השיבו אליו את שמעון ובנימין, ולא הצטער עליהם כי אם זמן מועט, אז ראה שדבר אמת היה בפי אמו, אבל מקודם היה מתאוונן על זה²⁶. כן שמעתי בשם מרן הגר"א זצוק"ל, ושפתיים יישק משיב דברים נכוחים. (שרית זית רענן, ורשא תרכ"ט, בסוף ח"ב, בליקוטי חידושי מנחם המהר"ר)

והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ בינותם (מג, כג).

במ"ר פרשת ויחי (ק, ג) מצואר נחמסרו עשר שנים משנותיו של יוסף כי שמע יוסף מאחיו עשרה פעמים שאמרו על אביהם יעקב ענדך, וזה עונש מדה כנגד מדה דכבוד אז ואם גורם אריכות ימים ושנים והציון שמצוה אציו גורם מיעוט שנים. וז"ע דהנה מה שלא מיחה יוסף היה משום שאכתי לא הגיע הזמן שיחגלה אל אחיו ולכך לא הי' ראוי למחות שעי"ז יחגלה לאחיו וא"כ מה היתה החביעה עליו.

|| ונראה דהנה הגר"א דדברי אליהו העיר דהרי לא חביז אלא חמש פעמים

שאמרו ליוסף ענדך אציו וא"כ מדוע נחמסרו

" שנים משנותיו של יוסף, ותיירץ שהמליץ היה

בינותם והיה חוזר ומתרגם לפני יוסף את

דבריהם וא"כ יוסף שמע את זאת עשרה

פעמים ולא מיחה לכך נחמסרו משנותיו "

שנים. ולפי"ז י"ל דאע"ג כששמע את יהודה

אומר ענדך אציו לא הי' יכול למחות אבל

כששמע את זה מהמליץ שהי' מנשה הי' יכול

למחות ומדלל מיחה במנשה נענש גם על מה

שלא מיחה ביהודה שהרי אונס רחמנא פטרי

רק בכה"ג שאלולי האונס לא הי' עושהו וכאן

שגילה יוסף שלא מיחה במנשה ואף שהי' יכול

למחות לכך נענש גם על הה' פעמים שלא

יגמר (8) יגמר אשך

אריה
אוקף
אק

ולבני אומר לי דגם שלשת אלה, עשו לבן ויוסף יצירה הם לבני יעקב לדורותיהם ככל מעשי אבות שהם יצירה לבנים (רמז"ן יש ספר שמות), ומה שאירע ליעקב ונגזר עליו נגזר גם על זרעו בכל דור ודור, בינו נא שנות דור ודור, גולה אחר גולה, גולה וסורה. לכשנתבונן נבחיך שגלות ישראל מתחלקת לשתי פנים, היה ונגזר עלינו גזירת הריגה וכליון כגזירת המן || ואחשורוש, וזו גזירת עשו שזמם להרוג את יעקב אבינו, אך יש ונגזר עלינו גזירת שמד וביטול התורה והמצוה כגזירת היונים, וזו גזירת לבן הארמי שבקש לעקור את הכל, אך לא להרוג ולאבד. אמנם לכל אלה יכולנו בחסדי שמים אך הקשה מכולם גזירת עצמנו.

ועוד אען ואומר שגם בדורנו אנו סבלנו על שכמנו את שלשת

הגזירות "עלי היו כולנה". היטלר

ימ"ש ורוצחיו הנאצים "גוי עז פנים אשר לא ישא פני זקן ונער לא יחון"

ביקשו להשמיד להרוג ולאבד כמו עשו ופרעה לפניו, ולאחר שבחמלת ה' ירדו

בדם שאולה ימ"ש, קם עלינו סטאלין וקלגסיו הבולשביקים ימ"ש וגזרו

להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, כלבן והיונים וגם מהם נושענו

בחמלת ה', אך הקשה מכולם גזירת "יוסף" שנאת אחים "היא שהחריבה

את ביתנו ושרפה את היכלנו ועדיין מוקדת בנינינו" ממנה עדיין לא נושענו,

דגזירה זו, בנו היא תלויה ועלינו מוטל לעקרה מקרבנו ולא להשאיר לה שריד

ופליט.

ובזמן שישראל באגודה אחת אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט

בהז!

9 ימ"ש אק
אמ"ש

מה. מותר לפנות לרופא שאינו שומר שבת או שהוא נכרי. אם הוא יותר מומחה, גם אם יש רופא דתי במקום (קכח). וגם אם ידוע שהרופא שאינו שומר שבת יחלל את השבת ללא כל צורך, כגון שיסע במכוניתו לבית החולה, הגם שביתו קרוב אליו, או שידליק סיגריה בדרך אל בית החולה (קכו).

12) הוצאה

לעיל הערה קח. שערים מצויינים בהלכה סי' צא ס"ק א, ועיין להלן פ"מ סעי' ח ובהערה כג. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דנראה דעדיף טפי לעשות המלאכה ע"י שומר מצוות שכונתו למצוה, כי ע"י עבריין אשר כונתו רק עבור בצע כסף, אע"ג דקעביד מצוה, מ"מ הו"ל כנתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טהה, דמבואר בקידושין לב א תוד"ה דמחיל, דגם ע"ז יש משום ולפני עור, וגם אפשר דבג"ד גרע טפי, כיון שבאמת יש כאן חילול שבת, ויתכן דאינה נדחית אלא אם כוונתו להצלה ולא עבור תשלום, וראה גם בספר בית הלוי עה"ת פרשת שמות על הפסוק: וירא א' את בני ישראל, עכ"ד.

1
שכן לענין שמוש בבית חולים הרי ח"א בכל בית חולים יש הרבה רופאים וגם הרבה שעדיין צריכין שימוש והרוב הרי רוצים יותר כשלא יצטרכו להיות שם ביום הראשון לשבוע יכולין הרופאים שומרי תורה להחליף שומנם יהיה לעולם ביום הראשון לשבת ורופאים הנכרים יהיו ביום השבת ואני יודע שהרבה רופאים שומרי תורה עשו כן. ובעצם אף עם רופאים יהודים שאינם שומרי תורה שרוצים ג"כ יותר להיות שם שבת מיום ראשון יש אופן המותר ממש היינו שרופא השומר תורה ישתדל אצל הממונים על זה בבית החולים שאותו ירשום תמיד ליום א' בשבת שאף שבשביל זה יהיה מוכרח באם ליכא הרבה נכרים שירשום זמנו ליום השבת יהודי אחר אף שגם האחרים הם שומרי תורה שהוא רק כלפני דלפני דלא מפקדינן וכ"ש כשאיכא גם רופאים נכרים ששכן אף כל שומרי תורה יכולין להשתדל שלא ירשמו אותן להיות שם בשבת אף שע"ז ירשמו אף את היהודים שאינן שומרי תורה שיהיו שם בשבת, אבל אף שלא נעשה כן וגרשם שומר תורה על יום השבת יש לו להחליף הזמן עם נכרים, ויש גם טעם גדול להתייר אף עם יהודים שאינם שומרי תורה שגם שכשישאר בביתם יחללו שבת במודי בכל מלאכות שידמין לא פחות מהמלאכות שיעשה בבית החולים באיסור שא"כ אין בזה לפ"ע בזה שהתחלפו להו מלאכות במלאכות, ויותר נוטה שהופחתו כי יש הרבה חולים שיותר וגם הרבה הוא רק מדרבגן ומה שעושה בביתו רובן הם מדאורייתא.

1
ומ"מ צ"ב והקושיא מפורסמת דמי ביקש מיוסף עצות, הלא פרעה רצה רק פתרון החלומות ולא שיתנו לו עצות ובפרט עצה על מינוי עצמו לחפקיד כזה, כנ"ל. ומוכרח מזה, דיוסף ראה בעצם החלום דפתרונו מוכיח על מינוי כזה, וצריך להבין מאין יצא לו זה.

והנראה בזה, דכל ענין חלומות פרעה בא להוכיח שכל מי שיש לו קדקוד בראשו צריך להבין שאם הקב"ה שולח לאדם הצלחה מרובה, זה בכדי שינצל זאת בשביל העתיד ולדעת להתכונן למה שעלול לקרות במאוחר, כשח"ו יבוא עליו ימים קשים שיתאזר בכטחונו ולא שיפזר את אלו הימים טובים ויהי נשכח כל השבע בימי הרעב, וזהו הנקודה העיקרית בכל החלומות, שכל עיקר ימי השובע הוא להכין על ימי הרעב, ולא ידמה לו כמו אצל פרעה שלא נודע כי באו אל קרבנה, דעיקר הוא לידע ולהכיר כי אמנם באו אל קרבנו וצריך להכין עליהם, וזהו ענין שהקב"ה שולח הרפואה קודם למכה, ומי שיש לו שכל יכיר בדבר שבא לו זה כדי שיוכל לעמוד בימי הזעם. וכיון שראה יוסף זה בפתרונו, אז הבין על עצמו ג"כ דאמנם שלח אותו הקב"ה להכין הקרקע לכלל ישראל כשיצטרכו לדרוך עליו בימי גלות מצרים, ואמנם הכיר כי היותו נמכר למצרים הוי הכנה רבה לאותם ימים הבאים שיהי קשים לישראל, וע"י יוסף נגדרו ישראל במצרים, ונתברר לו ליוסף דמוכרח הוא להשאר כאן ולהביא אביו וי"ב שבטים למצרים — כי למח"י שלחני אלקים לפניכם, כלקמן.

13) 216/166
3/5

2
וזהו ג"כ ענין נס חנוכה, שלעולם נופל בפרשתנו. דהלא מבואר בגמרא (יומא כ"ט): דאסתר סוף הנסים כמו אילת סוף הלילה, ומקשה והאיכה חנוכה, ותירץ דניתנה ליכתב קאמרינן, והיינו דאסתר הוא נכלל בתורה שבכתב משא"כ חנוכה הוי תורה שבעל פה. ונראה לי שיתכן דבאור הגמרא הוא, דגם חנוכה הוא סוף הנסים — של נסים של תורה שבע"פ שלא ניתנו ליכתב, דלאחר חנוכה לא ה' לנו נסים שאפשר לומר הלל עליהם, והיינו דחנוכה נתן לנו הקב"ה נס בהתחלת ימי גלות אדום הנורא כדי לאפשר לנו להתקיים בימי חושך אלו, ע"י אותו הנס דנרות של חנוכה, וזהו ג"כ ענין הכנה של ימי הטבה על ימי הרעה הבאים עד שנזכה לאורו של משיח צדקנו. ואולי לזה מתאים יפה השם "חנוכה" — מלשון חנוך והכנה, וזהו ג"כ גדר של

14) Dan Pan
1/24

There can be another reason which motivated Yosef. He understood that unless something was done to take full advantage of the seven years of plenty, the bounty would be squandered. When the dreadful years of hunger would arrive, countless lives would be lost. What value did a few stalks of wheat have at a time of massive surpluses of grain? When Egypt would be ravaged by a terrible hunger and every precious kernel of wheat could save a life, people would bitterly regret their lack of foresight. By then it would be too late. Yosef foresaw all this and in his desire to prevent the coming catastrophe and the horrendous toll it would

15
pc
1 Yosef's insight has practical applications. Young people look down the long road of life ahead of them and think it is endless. What value does a day, a week, a month or even a year have? There is so much time available. What difference does it make if some of it is wasted? There is no sense of urgency to use every opportunity to learn Torah and do *mitzvos* because whatever is not done today can be done tomorrow.

11 They overlook the fact that the "seven years of plenty," the allotted portion of a person's life on this world, passes by very quickly. Then the endless "years of hunger" begin. In the World to Come, all a person has is the Torah and *mitzvos* that he has "stockpiled" on this world. As the Talmud *Avodah Zara* (3a) says "If a person doesn't prepare on *erev Shabbos*, what will he eat on *Shabbos*?"

16 How bitter will a person's regret be in the World to Come when he realizes how he let spiritual diamonds slip through his fingers. What value did a *blatt Gemara* have to him? Or an hour spent learning? Or answering an additional *amen* or *kaddish*? Or the chance to do an act of *chesed*? The opportunities were so plentiful that he thought nothing of letting them go to waste. He will be filled with remorse, but it will be too late.

21 The *Chofetz Chaim* was a practical person. He made a study and noted that the average person speaks about 200 words per minute. According to the *Vilna Gaon*, every word of Torah that a person studies is itself a *mitzvah*. Imagine how much reward a person can earn for an hour spent learning, and how much is lost for an hour squandered.

26 This was Yosef's insight which brought about the salvation of Egypt. Due to his efforts, Egypt became the breadbasket of the world, saving millions of people from the torturous death of starvation.

31 It is not coincidental that in most years *parshas Mikeitz* is read on *Shabbos Chanukah*, because Chanukah epitomizes this concept. One of the praises of *Eretz Yisroel* is that it is a land blessed with an abundance of olive oil. Yet during the time of the uprising of the *Chashmonaim* against the Syrian Greeks, there was no pure oil to be found. Miraculously, one jug of pure oil with the seal of the High Priest intact was discovered. Its contents were placed in the *Menorah* which then miraculously burned for eight days. Because of that we have a joyous *Yom Tov* which has existed for over two millennia.

36 In normal times what value did one jug of oil have? Yet when the "days of evil" came, the discovery of a single jug was greeted with *hallel* and *hodo'ah*. This thought should give us pause to appreciate the opportunity that every moment of life affords and to utilize it wisely to the fullest extent possible.

46